

Symbolen

Het thema van de 14de editie van Open Monumentendag Vlaanderen laat ons opnieuw via een andere invalshoek naar ons gebouwd patrimonium kijken.

Naast gebruikswaarde of verschijningsvorm kan een bouwwerk ook een bepaalde symbolische betekenis inhouden. De symboolwaarde van een gebouw of monument wordt nog versterkt door versieringen of teksten die er zijn op aangebracht.

Soms worden bepaalde gebouwen verheven tot getuigenissen of symbolen van een bepaalde kunststroming, maatschappelijke ontwikkeling of gebeurtenis.

Op vlak van dat laatste heeft de stad Oostende - zowel op architecturaal als op urbanistisch vlak - heel wat te bieden!

Hoe Oostende er vóór 1394 uitzag zullen we wel nooit weten. Na de grote overstromingen van dat jaar werd meer landinwaarts een nieuwe stad opgericht. De herbouwde stad kreeg een dambordstructuur die gesitueerd kan worden binnen de grenzen van de Van Iseghemlaan, de Kaaistraat, de Jozef II-straat en de Hendrik Serruyslaan. De toenmalige structuur van de nederzetting vinden we nu nog terug in het huidige stratenpatroon van de stadskern en staat symbool voor het mathematische ontwerp van de stad.

In de dramatische geschiedenis van Oostende spreekt wellicht het driejarige beleg van 1601 tot 1604 het sterkst tot de verbeelding. De strijd was zo verbeterd en verwoestend dat de ten westen van de stad gegraven haven (1446), na het beleg, aan de oostzijde van Oostende werd heraangelegd. Zijn er nu nog weinig duidelijke relictten in het landschap die verwijzen naar die periode, dan is de ligging van de huidige haven het resultaat en hét symbool van een toen niets ontziende strijd.

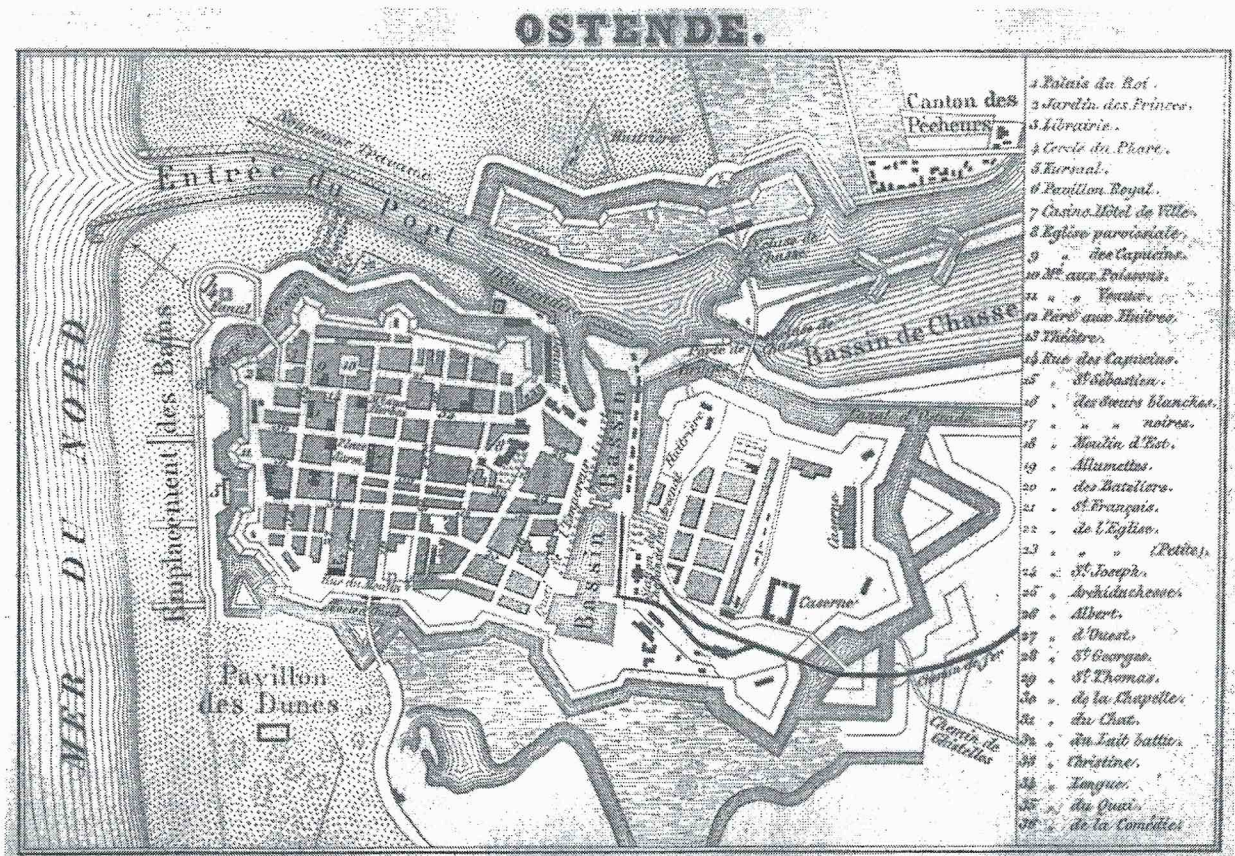
Na de sluiting van de Schelde (1648) en de noordelijke expansiedrang van Lodewijk XIV kreeg Oostende als havenstad meer betekenis. De kaapvaart, de Oostendse Compagnie en uiteindelijk de "Vrijhavenstatus" deden Oostende uitgroeien tot een sterk kosmopolitische stad met een belangrijke handelsfunctie. Om zijn haventrafiek te kunnen onderbrengen breidde Oostende opnieuw uit in zuidelijke richting en in de bedding van de toenmalige Sint-Catherinekreek werden drie vlotdokken gegraven. De stadsuitbreiding van toen is heden te situeren ten zuiden van de Jozef II-straat en in de wijk "Hazegras". De huidige jachthaven Mercator is het symbool van deze 18de-eeuwse economische bloeiperiode van Oostende.

De "Belle Epoque" betekende voor Oostende de tweede bloeiperiode uit haar geschiedenis. Na het slechten van de omwallingen tussen 1865 en 1877 kende ze, dankzij koning Leopold II, een stedenbouwkundige uitbreiding met hoofdstedelijke allures. Urbanistisch betekent dit dat de 18de-eeuwse noord-zuid ontwikkeling van Oostende, die parallel aan de havengeul liep, vanaf 1865 volgens een oost-west as zou verlopen waarlangs een nieuwe en mondaine badplaats en kuuroord snel tot ontwikkeling zouden komen. De Villa Maritza is één van de laatste getuigen van de pronkerige villabouw aan de zeedijk en is nu hét symbool van de belle-époqueperiode van Oostende.

Het "Plan d'Ensemble" van 1891-1893, van Elie Lainé, de stedenbouwkundige raadgever van Leopold II, bevestigde deze oost-westelijke ontwikkeling. Het merkwaardige van dit plan lag precies in de verweving van haar drie hoofdcomponenten:

- Ten eerste het behoud van het bestaande dambordpatroon van de binnenstad
- Ten tweede de herstructurering van de noord-zuidelijke havenstructuur
- Ten derde de westelijke uitbreiding volgens het "plan North" vanaf het Koninklijk Chalet, de latere koninklijke villa. Om het "Plan d'Ensemble" van Lainé tot uitvoering te brengen deed Leopold II een beroep op bekende binnen- en buitenlandse architecten.

Het was de bedoeling van koning Leopold II om van Oostende de mooiste badstad van Europa te maken. De Engelse badplaatsen Hastings, Brighton en Eastborne stonden daarvoor model. Oostende moest hét symbool worden van het mondaine, en is dat een tijdlang óók geweest tot de maatschappelijke ontwikkelingen van de jaren '30 en WO II er anders over beslisten...

Stadsplan Oostende, 1855, (13,1 cm x 9,1 cm)

Uit: *Ostende, Confortable, Pittoresque et Hygienique. Guide des Baigneurs et des Touristes*;...

Ostende. Au Dépôt de la Librairie Belge et Française. 1855.

Het dambordpatroon van de binnenstad, de 'Bassins' met de zuidelijke stadsuitbreiding en de 'Emplacement des Bains': getuigen én symbolen van maatschappelijke ontwikkelingen of historische gebeurtenissen uit Oostendes verleden.

Erwin Mahieu